

CESTA ČLOVĚKA KRAJINOU

Záměr:

Lidské možnosti osidlovat krajinu a propojovat jednotlivá sídla cestami se v průběhu času mění spolu s tím, jak se vyvíjí schopnosti člověka i jeho zájmy.

Anotace:

Výukový program se zabývá vývojem krajiny, vlivem lidské společnosti na tento proces a historií lidských sídel na příkladu jižního Plzeňska. Učí žáky orientovat se v obci, ve které žijí a poznat její minulost i současnost. Doprovodný text věnovaný vývoji místní krajiny se snaží i za cenu určitých zjednodušení představit žákům, jak tento proces probíhal. Text lze s malými úpravami použít i na jiné regiony a v případě zájmu o jeho větší názornost je žádoucí ho doplnit místními příklady. Součástí poznávání obce je práce s mapami, fotografiemi i výuka v terénu.

Využitím místní krajiny jako prostředku i cíle vyučování se zabývá místně zakotvené učení. Více se o tomto pedagogickém přístupu dozvíte v připraveném metodickém listu. Další metodický list popisuje metodu problémového vyučování, která je ve výukovém programu také cíleně použita.

Rozsah výukového programu je 4 vyučovací hodiny – 2 hodiny ve školní třídě, více jak 1 hodina venku v obci a závěr ve škole nebo venkovní učebně. V ucelené formě bude program realizovatelný patrně jen v rámci tematického dne nebo blokové výuky. Jednotlivé tematické části programu je ale možné realizovat odděleně.

První vyučovací hodina se věnuje historii krajiny, jejímu osidlování, krajinnému pokryvu, land use a vychází z modelu třífázového učení označovaného také jako E–U–R. Je zaměřena na práci s textem, případně na poslech čteného textu a práci s pojmy a ilustracemi. Ve druhé a třetí vyučovací hodině žáci pracují s mapou a poznávají obec prostřednictvím problémově orientovaného úkolu. Poslední hodina je věnována lokalizačním faktorům při výběru místa k životu, se kterými se seznamují formou hry.

Cíle:

- žák při skupinových úkolech aktivně spolupracuje se spolužáky
- žák diskutuje, prezentuje své názory a naslouchá názorům druhých
- žák čte s porozuměním nebo s porozuměním poslouchá čtený text a interpretuje obrazový materiál
- žák popíše, jak lidé měnili v průběhu historie vzhled krajiny
- žák pojmenuje základní aspekty osidlování a využívání místní krajiny lidmi v průběhu historie
- žák popíše a podle svých možností zhodnotí využívání místní krajiny z pohledu užitečnosti pro lidi i udržitelného vývoje krajiny

- žák se orientuje v mapě obce, umí ji v terénu nasměrovat a jít podle naplánované trasy
- žák vyjmenuje alespoň 3 místa v obci, které by ukázal návštěvě a svůj výběr zdůvodní
- žák dokáže k těmto místům návštěvníky dovést
- žák zhodnotí výhody a nevýhody bydlení v různých typech sídel
- žák vysvětlí, proč je důležité být občansky aktivní

Cílová skupina:

- 3.–5. třída ZŠ

Počet účastníků:

- 1 školní třída

Místo:

- škola a její okolí

Délka programu:

- 180 min + přestávky

Pomůcky:

- tabule na psaní
- každý žák psací potřeby
- časová osa *aktivita 1.1 – 1.3*
- papíry s položenou otázkou *aktivita 1.2*
- text Osidlování krajiny *aktivita 1.3*
- obrázky Osidlování krajiny *aktivita 1.3*
- kartičky s pojmy *aktivita 1.3*
- PC s interaktivní tabulí/dataprojektorem *aktivita 1.3 a 2.1.*
- pracovní list do skupin *aktivita 2.1*
- mapa obce *aktivita 2.1 a 3.1*
- fotografie míst z obce *aktivita 2.1*
- legenda mapy *aktivita 2.1*
- desky na podložení mapy do skupin *aktivita 3.1*
- dotazníky pro zpětnou vazbu *aktivita 4.2*

Popis programu:

• Zahájení a motivace	5 minut
• Evokace – člověk mění krajinu	10 minut
• Osidlování krajiny	30 minut
• Průvodci	30 minut
• Prohlídka obce	60 minut
• Lokalizační faktory	25 minut
• Reflexe a zpětná vazba	20 minut

CELKEM

celkem 180 minut

Popis aktivit:

1.1 Zahájení a motivace

Dílčí cíl:

- žák se seznámí s obsahem a průběhem výukového programu
- žák souhlasí s pravidly chování během programu a zavazuje se je dodržovat
- žák popíše převažující vzhled místní krajiny (po konci poslední doby ledové) před usazením prvních pravěkých zemědělců

Organizace:

- v lavicích

Čas:

- 5 minut

Pomůcky:

- obrázek střeoevropského (pra)lesa, časová osa na tabuli, (materiál na jmenovky – papírová lepicí páska, lihový fix)

Obsah:

Úvodem je vhodné žáky motivovat. První hodinu se budeme zabývat historií místní krajiny, jejím využíváním a vývojem osídlení, proto se nabízí využít k motivaci lokální historická „nej“ (nejstarší strom, největší rybník apod.) doplněná obrazovým materiálem či místní pověstí.* Pokud máme k dispozici, můžeme žákům ukázat i vybrané lokální zajímavosti (tradiční oblečení, nástroje, výrobky). Výběr zajímavostí i historických „nej“ je posouzení vyučujícího. Od zajímavostí stočíme motivaci k otázce: Jak vypadala místní krajina před usazením prvních lidí a kdy se tu lidé trvale usídlili? Krátké motivační povídky můžeme doplnit obrazovou ukázkou střeoevropského pralesa nižších výškových poloh (dubobukový les), který převažoval na současném jižním Plzeňsku.

Informace pro vyučujícího: Už ve starší době kamenné (před desítkami tisíc let) putovali místní krajinou pravěcí lovci a sběrači, kteří se přemísťovali podle zdrojů potravy a klimatu. První zemědělci, kteří začali krajinu oproti lovcům a sběračům výrazněji přetvářet, přicházeli na Plzeňsko v 6. tisíciletí před n. l.

Vyučující může tyto dva údaje poznačit na časovou osu. Pro větší názornost může na osu zaznamenat i údaj, jak dlouho obývají místní krajinu žáci. Časová osa, kterou připravíme na tabuli, bude sloužit jako názorná pomůcka po celou vyučovací hodinu. V příloze je připravena časová osa k promítnutí a k tisku.

Poznámka: Pokud třídu vyučující běžně nevyučuje a nejsou stanovena základní pravidla chování, doporučuji, aby se na nich s žáky společně domluvil (neskákat druhým do řeči, při skupinové práci si pomáhat, dát prostor vyjádřit názor ostatním apod.). Pokud nezná vyučující jména žáků, je žádoucí vytvořit jim jmenovky. Je totiž vhodné, aby je oslovoval jmény. Jmenovky lze jednoduše vyrobit s použitím papírové lepicí pásky a tlustšího lihového fixu. Pro úsporu času je dobré si kusy pásky předem připravit, při představování žáků psát jejich jména a pak je hromadně rozdat.

* Knižně vydané pověsti z jižního Plzeňska například: Pověsti z míst tajemných i kouzelných. Přešticko, Blovicko, Staroplzenecko a Mirošovsko / Pověsti [...]. Nepomucko, Spálenopoříčsko a Žinkovsko, vyd. 2013.

1.2. Evokace – člověk mění krajinu

Dílčí cíl:

- žák popíše převažující vzhled místní krajiny (po konci poslední doby ledové) před usazením prvních pravěkých zemědělců

Organizace:

- individuálně, společné shrnutí, v lavicích

Čas:

- 10 minut

Pomůcky:

- pro každého žáka papír A5 pro volné psaní, časová osa na tabuli

Obsah:

Vyučující rozdá každému žákovi papír s otázkou pro evokaci: Jak měnili lidé místní krajinu (od počátku až po současnost)?

Žáci zaznamenávají své nápady metodou volného psaní. Po několika minutách vyučující psaní ukončí. Vyzve žáky, aby si volná psaní přečetli ve dvojicích. Poté je může vybídnout ke sdílení před celou třídou. Volná psaní nekomentujeme a žákům oznámíme, že je nebudeme hodnotit.

Volné psaní: Cílem aktivity je vtáhnout žáka do tématu, zařídít, aby o něm začal přemýšlet a zároveň strukturoval své dosavadní poznatky. Během časového limitu má zapsat v podobě souvislého textu co nejvíce myšlenek, které ho k položené otázce napadnou. Vytvoří si tak myšlenkový prekoncept, se kterým se následně pracuje. Zásady volného psaní jsou: 1) neplánovat, ale psát, co mě momentálně napadá (tužka musí být neustále v pohybu); 2) nevracet se k napsanému, neopravovat chyby; 3) psát, i když mě k tématu nic nenapadá (např. „už nevím, co psát..., těším se docela na přestávku...“ apod.).

Informace pro vyučujícího: Od konce poslední doby ledové (období studenějšího podnebí) přibližně před 10 tisíci lety byla převážná část území dnešní České republiky včetně jižního Plzeňska zalesněna. Větší nezalesněné oblasti se nacházely hlavně

v nížinách na dolních tocích větších řek (moravské úvaly, polabská nížina atd.) Stromy nebyly tam, kde bylo příliš vlhko nebo naopak sucho, mělká půda, příliš zima apod. Pravěcí zemědělci se začínají v naší krajině usazovat v šestém tisíciletí před naším letopočtem (JV Morava, přicházeli od jihovýchodu). Před pravěkými zemědělci obývali zdejší krajinu již několik desítek tisíc let pravěcí lovci, kteří ale vzhled krajiny výrazněji neovlivňovali a nežili usazeným způsobem života.

1.3 Osidlování krajiny

Dílčí cíl:

- žák popíše, jak lidé měnili v průběhu historie vzhled krajiny
- žák se orientuje v posloupnosti a časových vzdálenostech vybraných milníků při osidlování místní krajiny

Varianta 1)

- žák poslouchá čtený text s porozuměním
- žák pojmenuje s pomocí ilustrací vybrané aspekty osidlování a využívání místní krajiny lidmi v průběhu historie

Varianta 2)

- žák čte s porozuměním
- žák pojmenuje základní aspekty osidlování a využívání místní krajiny lidmi v průběhu historie

Organizace:

- ve dvojicích/individuálně, společné shrnutí, v lavicích

Čas:

- 30 minut

Pomůcky:

- **Varianta 1):** do dvojic sada obrázků (A5) a sada kartiček s pojmy o historii osidlování krajiny, časová osa, pro vyučujícího 1 sada obrázků (A4), text Osidlování krajiny, časová osa, tabule/dataprojektor, lepicí guma/magnety na připevnění na tabuli
- **Varianta 2):** pro každého žáka text Osidlování krajiny a časová osa, pro vyučujícího 1 sada obrázků (A4), text Osidlování krajiny

Obsah:

Varianta 1): Žáci obdrží do dvojic sadu obrázků a pojmů, které popisují vybrané aspekty z historie osidlování krajiny a časovou osu. Lektor čte po odstavcích text a žáci mají za úkol ke každému odstavci přiřadit správný pojem a obrázek. V případě, že se v textu objeví časový údaj, žáci ho zaznamenají na časovou osu. Pokud nemají žáci praxi s časovou osou, lze ji vynechat. Na závěr zařadíme slovní reflexi. Můžeme položit stejnou otázku jako během evokace: Jak měnili lidé místní krajinu? Odpověď mohou žáci zpracovat již vyzkoušenou metodou volného psaní.

Při použití časové osy je možné ilustrovat, že lidské schopnosti spoluvytvářet krajinný ráz mají téměř exponenciální charakter. Dlouhou dobu (několik tisíc let) byly změny jen velmi pozvolné, spolu s technickým pokrokem se však zrychlovaly až k dnešnímu stavu.

Varianta 2): Každý žák obdrží text o osidlování krajiny. Žáci čtou text pomocí metody I.N.S.E.R.T. To znamená, že si během čtení dělají v textu poznámky pomocí značek. Informace, které znají „odfajfkují“. Novou informaci označí plusem. Informaci, která je v rozporu s tím, co si mysleli, označí mínusem. K informaci (formulaci), které nerozumí nebo se o ní chtějí dozvědět více, přiřadí otazník. Je na vůli čtenáře, zda si jednou značkou označí celý odstavec nebo jich udělá více. Slova, ke kterým se značka vztahuje, je možné podtrhnout, aby se dalo v textu lépe orientovat a značky psát napravo od textu. Po ukončení samostatné práce vyučující s žáky text projde. Zjistí, jaké informace byly pro žáky nové, vysvětlí nesrovnalosti a zodpoví dotazy. Na závěr zařadí slovní reflexi. Můžeme položit stejnou otázku jako během evokace: Jak měnili lidé místní krajinu?

Zařazení časové osy je na zvážení vyučujícího. Pokud je metoda I.N.S.E.R.T. pro žáky nová, mohlo by být zaznamenávání do časové osy při práci s textem pro žáky příliš náročné.

Poznámka: Pokud by byla aktivita realizována samostatně mimo výukový program a bylo na ní více času, mohli by si žáci pro větší přehlednost vytvořit po přečtení textu tabulku, kam by zapsali své poznámky. Sami by si také mohli pomocí informační zdrojů vyhledat odpovědi.

Podrobnější popis metody I.N.S.E.R.T.:

- <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/insert>
- http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/A/Aktivizuj%C3%ADc%C3%AD_v%C3%BDukov%C3%A9_metody/I.N.S.E.R.T

2.1 Průvodci

Dílčí cíl:

- žák se orientuje v mapě
- žák zakreslí vybrané objekty do mapy obce
- žák navrhne a zakreslí optimální trasu prohlídky obce do mapy

Organizace:

- ve skupinách, společná kontrola, 2 spojené lavice pro skupinu

Čas:

- 30 minut

Pomůcky:

- PC s interaktivní tabulí/dataprojektorem, elektronická verze mapy obce, do skupin – pracovní list, mapa obce (A3), fotografie míst z obce, legenda mapy

Obsah:

Vyučující uvede zadání úkolu. Žáci si mají představit, že na jejich školu přijela návštěva a oni budou jejími průvodci obcí. Návštěvníci však mají konkrétní představu, kam by chtěli jít a co by chtěli vidět. Na žácích tedy je připravit prohlídkovou trasu podle jejich přání. Na vyplnění pracovního listu a přípravu trasy mají skupiny 20 minut. Vyučující

rozdá do skupin pracovní list, fotografie míst a mapu obce. Na úvod může vyučující zopakovat význam mapy a způsob znázornění informací, případně může skupinám rozdat legendu k Základní mapě a nechat žáky, aby se zorientovali sami. Následně vyzve žáky, aby si ve skupinách nejprve přečetli celé zadání z pracovního listu, zda všemu rozumí. Na závěr skupiny představí své návrhy tras a nápady proč navštívit vybraná místa.

Mapy jsou ke stažení v online prohlížeči Českého úřadu zeměměřičského (bližší popis v poznámkách na konci metodiky).

Poznámka: Pokud by byla aktivita realizována samostatně mimo výukový program a bylo na ni více času, žáci by mohli k jednotlivým cílům prohlídky vyhledat nějaké zajímavosti, které by využili při prohlídce obce.

Námět mimo výukový program – rozšíření o práci s historickou mapou

2.2 Průvodci II

Dílčí cíl:

- žák se orientuje ve 2 mapách s různými znakovými klíči
- žák porovná 2 mapy znázorňující totožné území v různém čase a vyhledá ve znázorněném území rozdíly
- žák popíše, jak se obec a její okolí oproti minulosti (1. polovina 19. st.) změnilo

Organizace:

- ve skupinách, 2 spojené lavice pro skupinu

Čas:

- 20 minut

Pomůcky:

- PC s interaktivní tabulí/dataprojektorem, do skupin – pracovní list Průvodci historií, historická mapa obce (A4), mapa obce (A3)

Obsah:

Vyučující rozdá do skupin pracovní listy a reprint staré mapy (mapa stabilního katastru z poloviny 19. století). Zadání je uvedeno na pracovním listě a vyučující může úkol stručně motivačně uvést. Úkolem žáků je zhodnotit proměnu obce v čase s použitím 2 map a svých vědomostí. Na závěr aktivity skupiny představí svá zhodnocení. Vyučující může mapu promítnout.

Historické mapy jsou ke stažení na webu Archivní mapy, postup je uveden v poznámkách na konci metodiky.

3.1 Prohlídka obce

Dílčí cíl:

- žák správně nasměruje mapu
- žák se orientuje v obci podle mapy

Organizace:

- venku

Čas:

- 60 minut

Pomůcky:

- do skupin mapa obce (A3) se zaznamenanými místy, desky na podložení mapy, vyučující – mapa se zakreslenou trasou

Obsah:

Na začátku aktivity vyberou žáci nebo vyučující 1 z naplánovaných tras. Po této trase se všichni společně vydají. Skupina, jejíž návrh byl vybrán vede ostatní. Mezi jednotlivými místy se žáci ze skupiny ve vedení střídají a u každého místa dotyčný představí, kam jsme došli. Žáci z ostatních skupin sledují cestu na mapě a při každém zastavení si zakreslí trasu, kterou prošli.

Než se vydáme na cestu je důležité správně orientovat mapu. Pokud je to možné, orientujeme ji podle výrazných bodů v krajině. V situaci, kdy stojíme před školou, je důležité ji na mapě najít a určit, kde právě stojíme, například porovnáním názvů ulic v mapě se skutečností. Při sledování trasy kudy jdou, je pro žáky jednodušší, když si mapu neustále pootáčejí tak, aby měli poznamenanou cestu na mapě vždy před sebou.

Poznámka: tištěnou mapu je možné nahradit turistickou GPS navigací nebo telefonem s touto funkcí.

4.1 Lokalizační faktory

Dílčí cíl:

- žák vyjmenuje alespoň 5 lokalizačních faktorů výběru místa k životu (bydlení)
- žák zhodnotí výhody a nevýhody bydlení ve městě a na venkově
- žák pojmenuje lokalizační faktory, které jsou důležité pro něj

Organizace:

- na zemi v kruhu nebo v lavicích

Čas:

- 25 minut

Pomůcky:

- kartičky s lokalizačními faktory, předmět na předávání v kruhu

Obsah:

Vyučující naváže na předcházející aktivitu. Obec, kterou jsme procházeli, je místem k životu, lidé zde žijí v domech a bytech. Nyní se podíváme na to, podle čeho se lidé nejčastěji rozhodují, na jakém místě budou žít (bydlet). Na úvod se můžeme zeptat podle čeho se rozhodovali lidé v dávné minulosti (dostatek přírodních zdrojů, nejčastěji vhodné místo pro zemědělství. Dnes jsou faktory různorodější. Vyučující napíše otázku na tabuli: „Podle čeho se nejčastěji rozhodujeme, kde budeme žít?“ a rozdá do každé skupiny 3–4 kartičky s otázkami k lokalizačním faktorům. Úkolem skupin bude představit faktory ostatní skupinám třemi různými způsoby (jako ve hře Aktivita): mluveným slovem, kreslením, pantomimou. Žáci musí využít všech způsobů a každý faktor předvádí jedním způsobem. Ideálně, když se do předvádění postupně zapojí

všichni členové skupiny. Ostatní žáci hádají. Skupiny mezi sebou mohou soutěžit, která z nich toho uhádne nejvíc. Na závěr může vyučující s žáky diskutovat o výhodách a nevýhodách života na venkově a ve městě a o tom, které faktory jsou důležité osobně pro žáky. Diskuzi můžeme rozšířit o témata suburbanizace, poměšťování venkova apod. Aktivitu lze uzavřít zpětnou vazbou, při které můžeme dojmy a zjišťovat pocity žáků z realizace aktivity. Pro tento způsob zpětné vazby se nabízí využít metody komunitního kruhu, aby dostali prostor vyjádřit se všichni žáci (viz Poznámky).

Soupis otázek k lokalizačním faktorům:

Kolik máme na bydlení peněz? Chceme rodinný dům nebo byt? Chceme bydlet ve městě nebo na vesnici? Je v místě práce? Je dobré spojení s místem, kde máme práci? Jezdí tam veřejná doprava? Jsou tam obchody? Je tam možnost zábavy a dalších volnočasových aktivit? Je v místě nebo okolí lékař? Je tam škola? Jaké je tam životní prostředí (například hluk a znečištění)? Je v okolí pěkná příroda? Jací lidé tam žijí? Máme blízko přátele nebo rodinu?

Větší město

Výhody: obchody v místě, dostupnost lékařské péče (i odborné), veřejná doprava, více pracovních příležitostí.

Nevýhody: u silnic větší ruch a prašnost z dopravy, horší kvalita ovzduší, dražší bydlení.

Venkov

Výhody: blízkost přírody, zpravidla čistší prostředí a méně dopravy (pokud nevede obcí frekventovaná silnice).

Nevýhody: většinou dojezd za prací, menší občanská vybavenost (obchody, zábava, lékaři, školy apod.).

4.2 Reflexe a zpětná vazba

Dílčí cíl:

- žák popíše co se mu (ne)líbilo
- žák ohodnotí svou práci
- žák zhodnotí přínos programu pro něj samého

Organizace:

- v kruhu, vyplňování dotazníku v lavicích

Čas:

- 20 minut

Pomůcky:

- předmět na předávání v kruhu, pro každého žáka dotazník pro zpětnou vazbu, psací potřeby

Obsah:

Žáci pod vedením vyučujícího zhodnotí svou práci při programu, jaké je potkaly obtíže, co se dozvěděli a naučili nového, co je bavilo/nebavilo, co se jim líbilo/nelíbilo a proč. Při reflexi všichni, včetně vyučujícího, sedí v kruhu. Aby si neskákali do řeči, používají

libovolný předmět (nejlépe mající vztah k proběhlému programu), který „dává slovo“. Reflexe může být pojata jak metodou diskuzního, tak i komunitního kruhu.

Ústní zpětná vazba může být rozšířena nebo nahrazena dotazníkem pro zpětnou vazbu. Každý žák poté vyplňuje individuálně.

Doporučení:

Ve chvílích, kdy bylo potřeba ukončit skupinovou práci, ztišit žáky nebo upoutat jejich pozornost, se osvědčil zvonek jako vhodný zvukový signál.

Nezapomeňte zadávat před každým úkolem časový limit na splnění úkolu. Zpravidla je lepší dát kratší a poté ho případně podle situace prodloužit. Pokud je to možné, osvědčilo se žáky informovat průběžně o zbývajícím čase v případě, že ho nezvládají kontrolovat sami.

Poznámky:

Metodika je použitelná i pro nižší ročníky 2. stupně, případně lze pro tyto ročníky využít metodiky pro 1. stupeň.

První vyučovací hodina je vystavěna podle pedagogického modelu třífázového učení označovaného také jako E–U–R.

Aktivitu 1.3 s časovou osou je možné rozšířit o vyhledání a zaznamenání významných událostí z historie obce

Před začátkem práce ve skupinách je užitečné si společně formulovat zásady spolupráce a chování ve skupinách

Pro výukový program byla použita Základní mapa ČR 1:10 000. Dostupná je v online mapovém prohlížeči Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního, <http://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec>.

Popis stažení mapy: 1) V levém horním rohu klikněte na ikonu Změnit mapu, 2) vyberte „Základní mapy ČR“, 3) Do okna hledaný výraz napište název hledané obce nebo ji najděte přímo v mapě, 4) v nástrojové liště vpravo nahoře si můžete v záložce „Strukturované vrstvy“ zvolit, zda budou v mapě zobrazeny stínovaný model reliéfu a názvy ulic, 5) v nástrojové liště vpravo nahoře klikněte na záložku „Tisk“ 6) Zde si můžete vybrat měřítko tisku, výstupní formát obrázku i jeho kvalitu a další zobrazené informace (mnou zvolené atributy: měřítko 1: 10 000, výstupní formát .png, kvalita 300 dpi, bez legendy a souřadnic), 7) Mapu vybrané oblasti vytvoříte kliknutím na ikonu Náhled a Tisk, tmavě podbarvená plocha je vybranou oblastí, 8) Vybraná část mapy je připravena ke stažení v Tiskové frontě, 9) Klikněte na ikonu Stáhnout vytištěnou mapu, 10) pokud se obrázek s mapou nestáhne, ale otevře ve webovém prohlížeči, klikněte pravým tlačítkem myši a dejte Uložit obrázek jako...

Pokud si budete přát zachovat při tisku měřítko mapy 1: 10 000, vytiskněte obrázek s mapou ve formátu A4. Pro práci s mapou v tomto úkolu ale doporučuji vytisknout ve formátu A3 pro lepší přehlednost mapy. Na mapě je uvedeno pouze grafické měřítko, takže zvětšení nepůsobí žádnou nepřesnost.

Mapy stabilního katastru jsou k dispozici na webu <http://archivnimapy.cuzk.cz>. V nabídce vybereme stabilní katastr. V nabídce v levém horním rohu vybereme Císařský povinný otisk – název čes./něm. a do okna vyhledat napíšeme název obce. Ve výsledcích vyhledávání klikneme na odkaz mapa a vybereme příslušný mapový list. Mapu zobrazíme na celou stránku (klávesa F11) a přiblížíme podle potřeby. Vytvoříme obraz obrazovky (klávesa Printscreen) a ten otevřeme v libovolném programu na úpravu obrázků.

Blíže k metodě komunitního kruhu například Nováčková, Jana: Komunitní kruh [online]. Metodický portál RVP, <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/424/komunitni-kruh.html>. Vyučující představí význam a pravidla komunitního kruhu (pravidlo naslouchání, právo nemluvit, pravidlo úcty, pravidlo diskrétnosti).

Klíčová slova:

Osídlování krajiny, krajinný ráz, práce s mapou, orientace podle mapy, lokalizační faktory.

Zdroje informací:

Literatura:

Břicháček, Pavel: **Počátky osídlení západních Čech**. Pedagogické centrum, Plzeň 2001
 Čtrnáct, Václav: **Plzeňsko v pravěku**. In: Minulostí západočeského kraje III, s. 208 – 225, Západočeské nakladatelství, Plzeň 1964.

Doporučené očekávané výstupy. Environmentální výchova v základním vzdělávání, in: Doporučené očekávané výstupy. Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách. VÚP, Praha 2011.

Hausenblas, Ondřej – Košťálová, Hana: **Co je E–U–R (část 1.)**. Kritické listy 22/2006, Kritické myšlení o. s., s. 54–58.

Ke stažení: <http://www.kritickemysleni.cz/klisty_archiv.php>

Hausenblas, Ondřej – Košťálová, Hana: **Co je E–U–R (část 2.)**. Kritické listy 23/2006, Kritické myšlení o. s., s. 57–59.

Ke stažení: <http://www.kritickemysleni.cz/klisty_archiv.php>

Hausenblas, Ondřej – Košťálová, Hana: **Co je E–U–R (část 3.)**. Kritické listy 24/2006, Kritické myšlení o. s., s. 67–69.

Ke stažení: <http://www.kritickemysleni.cz/klisty_archiv.php>

Klíčové kompetence v základním vzdělávání. VÚP, Praha 2007

Kumpera, Jan a kol.: **Dějiny západních Čech. Od pravěku do poloviny 18. století**. Nakladatelství Ševčík, Plzeň 2004.

Kühnlová, Hana: **Život v našem regionu**. Pracovní učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. Fraus, Plzeň 2007.

Lokoč, Radim – Lokočová, Michaela: **Vývoj krajiny v České republice**. Lipka, Brno 2010.

Lokšová, Irena – Lokša, Jozef: **Tvořivé vyučování**. Grada, Praha 2003 .

Plzeňsko: příroda, historie, život. Baset, Praha 2008.

Pověsti z míst tajemných i kouzelných. Přešticko, Blovicko, Staroplzenecko a Mirošovsko. Občanské sdružení Aktivios, Nezdice 2013.

Pověsti z míst tajemných i kouzelných. Nepomucko, Spálenopoříčsko a Žinkovsko. MAS sv. Jana z Nepomuku, Spálené poříčí 2013.

Problémové vyučování. Metodický list 11/2013. Občanské sdružení Ametyst, Plzeň 2013.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (verze platná od 1.9.2013). Úplné znění upraveného RVP ZV. MŠMT, Praha 2103.

Řezníčková, Dana: **Geografie aktivně, aktuálně a s aplikacemi. Přírodní vědy a matematika na středních školách v Praze.** P3K, Praha 2012.

Sitná, Dagmar: **Metody aktivního vyučování. Spolupráce žáků ve skupinách.** Portál, Praha 2009.

Šafarčíková, Simona: **Cílená zpětná vazba.** Metodický list 9/2011. Občanské sdružení Ametyst, Plzeň 2011.

Ke stažení: <http://labyrinth.ametyst21.cz/index.php/ke-staeni/cat_view/38-metodicke-listy>

WWW:

Geoprohlížeč ČÚZK [online], <<http://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec/>>.

Neužilová, Vladimíra – Pavlovská, Marie: I.N.S.E.R.T. [online]. Metodický portál RVP, cit. 10. 11. 2014, <http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/A/Aktivizuj%C3%Adc%C3%AD_v%C3%Bdukov%C3%A9_metody/I.N.S.E.R.T>.

Nováčková, Jana: Komunitní kruh [online]. Metodický portál RVP, <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/424/komunitni-kruh.html/>>.

Rutová, Nina: INSERT [online]. Respekt neboli, Varianty – vzdělávací program společnosti Člověk v tísni, cit. 10. 11. 2014 <<http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/insert>>.

Škola pro udržitelný rozvoj – Místně zakotvené učení [online], <<http://www.skolaprozivot.cz/mzu>>.

Ústřední archiv zeměměřičství a katastru, Císařské povinné otisky map stabilního katastru [online]. Český úřad zeměměřičský a katastrální, cit. 10. 6. 2014, <<http://archivnimapy.cuzk.cz/>>.

Vyučovací metody – problémové vyučování [online]. Infogram, <<http://www.infogram.cz/article.do?articleId=1306>>.

Základní mapa České republiky 1:10 000. Seznam základních mapových značek ZM 10 [online]. Geoportál ČÚZK, cit. 10. 6. 2014, <<http://geoportal.cuzk.cz/>>.

Autor metodiky:

Jan Hibler (Občanské sdružení Ametyst)